

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av 57 § lagen om skatt på arv och gåva

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en sådan ändring av lagen om skatt på arv och gåva att när en del av en gårdsbruksenhet eller ett företag som drivs i form av ett aktiebolag eller personbolag övergår som arv eller gåva på den som fortsätter verksamheten, skall mottagaren erhålla den skattelättnad som beviljas vid generationsväxling, om hans eller hennes

ägarandel uppgår till minst 10 procent. För närvarande krävs minst 20 procent.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2001.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2001 och avses bli behandlad i samband med den.

MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis

Lagen om skatt på arv och gåva (378/1940) innehåller flera bestämmelser genom vilka beskattningen för gårdsbruksenheter och andra företag lindras då dessa övergår som arv eller gåva till arvtagare eller gåvomottagare som fortsätter verksamheten. Enligt 55 § kan en del av arvs- eller gåvoskatten under vissa förutsättningar lämnas odebiterad när en gårdsbruksenhet, ett annat företag eller en del därav överförs som arv eller gåva. Förutsättningen för erhållande av skattelättnad är att den skattskyldige med de medel som han har erhållit i arv eller som gåva fortsätter att bedriva jordbruk eller jord- och skogsbruk eller annan företagsverksamhet på en gårdsbruksenhet som erhållits i arv eller som gåva eller i ett sålunda erhållet företag, och att den för en gårdsbruksenhet eller ett annat företag påförda arvs- eller gåvoskattens proportionella andel av hela skatten överstiger 5 000 mk.

Genom den lag om ändring av 55 § lagen om skatt på arv och gåva (1110/1994) som trädde i kraft vid ingången av 1995 fogades till 55 § en bestämmelse enligt vilken gåvoskatten i sin helhet lämnas odebiterad, om en gårdsbruksenhet eller ett annat företag eller

en del därav överläts delvis mot vederlag till en person som fortsätter verksamheten och vederlaget överstiger 50 procent av det gängse värdet.

Betalningstiden kan även enligt 56 § förlängas om skatten uppgår till minst 10 000 mk. Skatten uppbärs i lika stora poster om minst 5 000 mk under högst fem år. För den förlängda betalningstiden uppbärs inte ränta.

Enligt 57 § lagen om skatt på arv och gåva avses med en del av en gårdsbruksenhet eller ett annat företag även minst en femtedel av de aktier eller andelar som berättigar till innehav av en gårdsbruksenhet eller ett företag. Bestämmelsen är en norm som kompletterar bestämmelserna om skattelättnad vid generationsväxling. Den begränsar inte tillämpandet av bestämmelserna om generationsväxling på överlåtelser av direkt ägande i fråga om en gårdsbruksenhet eller ett annat företag utan endast tillämpandet på indirekt ägande, dvs. om gårdsbruksenheten eller företaget är ett aktiebolag eller personbolag.

Förutsättningarna för den skattelättnad som beviljas vid en generationsväxling avgörs enbart med stöd av 55 §, vilket innebär att 57 § utvidgar tillämpningsområdet för skattelättnader till att även gälla gårdsbruksenheter och företag som ägs indirekt.

Förutom de huvudsakliga bestämmelser om

skydd för generationsväxlingar som nämns ovan kan enligt 53 § 1 mom. 2 punkten på ansökan beviljas partiell eller fullständig befrielse från arvs- och gåvoskatt, om en indrivning av skatten uppenbart skulle äventyra den fortsatta verksamheten inom jord- eller skogsbruket eller något annat företag eller bevarandet av arbetsplatser.

De gällande bestämmelserna i 55 och 56 § är inte beroende av prövning, utan skattelättnaden beviljas på begäran av den skattskyldige, om de i lagen föreskrivna schematiska villkoren uppfylls. Till dessa hör att verksamheten fortsätter och att minimibeloppet av arvs- eller gåvoskatten har påförts för företagsegendom. Grunder för att betalningen av skatten skulle innebära svårigheter behöver inte uppges. Vid tillämpningen av 53 § prövas däremot behovet av skattelättnad.

1.2. Bestämmelsernas bakgrund och tidigare ändringsförslag

Genom den lag om ändring av lagen om skatt på arv och gåva (318/1979) som trädde i kraft den 1 maj 1979 fogades till lagen om skatt på arv och gåva bestämmelser om skattelättnad vid generationsväxling. Finansministeriet tillsatte 1978 en kommission, vars uppgift var att göra en totalrevision av lagen om skatt på arv och gåva. Som en del av uppgiften skulle kommissionen omgående ge förslag till en ändring bl.a. av bestämmelserna om grunderna för värdering av egendom samt andra bestämmelser för att speciellt se till att kontinuiteten i verksamheten på gårdsbruksenheter och i andra företag inte äventyras då en gårdsbruksenhet eller ett annat familjeföretag överförs som arv eller på annat sätt till en arvtagare som fortsätter verksamheten.

De gällande bestämmelserna om skydd för generationsväxlingar grundar sig delvis på delbetänkandet av kommissionen för revision av arvsbeskattningen. Bestämmelsen om betalningstiden för skatten följer kommissionens förslag. I kommissionens förslag ingick inte någon egentlig bestämmelse om skattelättnad, utan den utarbetades som tjänsteuppdrag vid finansministeriets skatteavdelning. Även bestämmelsen av 57 § har

beretts som tjänsteuppdrag. Kommissionen för revision av arvsbeskattningen föreslog senare i sitt betänkande (kom.bet. 1980:16) även en bestämmelse om skattelättnad. Som gräns för indirekt ägande föreslog kommissionen 10 procent utan desto närmare motivering. Kommissionens förslag ledde inte till någon ändring av lagen, utan bestämmelserna om skattelättnad gäller fortfarande i sin ursprungliga form.

Den arbetsgrupp för arvs- och gåvoskatt vid generationsväxlingar (VM 1993:4) som finansministeriet tillsatte 1992 föreslog inte några ändringar beträffande kravet på en femtedel, men ansåg att skattelättnad inte borde beviljas i sådana fall där man eventuellt överlåter den bestämda andel aktier som krävs, men med hjälp av preferensaktier kan behålla absolut bestämmanderätt i företaget. Enligt arbetsgruppens förslag borde aktierna ge minst en femtedel av rösträtten vid bolagsstämman. Inte heller arbetsgruppens förslag har lett till ändringar i lagstiftningen.

1.3. Skattelättnader vid generationsväxlingar i andra länder

I motsats till Finland saknade många andra europeiska länders lagar om skatt vid arv och gåvor ännu i början av 1990-talet bestämmelser om skattelättnader vid generationsväxlingar. Europeiska unionens kommission uppmärksammade 1993 generationsväxlingarna i små och medelstora företag. Kommissionen gav den 7 december 1994 medlemsstaterna en formell rekommendation angående små och medelstora företag. Efter kommissionens rekommendation har flera medlemsstater antingen förverkligat eller planerat medel för att förbättra såväl lagstiftningen om bolag som skattebestämmelserna. Skattelättnaderna i fråga om arv och gåvor förverkligas genom att den som fortsätter verksamheten befrias från skatt, skattesatsen sänks eller betalningstid beviljas för skatten. Kommissionen betonade speciellt möjligheten att betala skatten i flera rater.

2. Propositionens mål och den föreslagna ändringen

Eftersom de stora åldersgrupperna som är

födda efter kriget uppnår pensionsåldern under de närmaste åren kan man vänta betydligt fler generationsväxlingar i familjeföretag än tidigare. Enligt regeringsprogrammet stärks företagandet samt små och medelstora företags tillväxt och konkurrenskraft med hjälp av näringspolitiska åtgärder. I enlighet med regeringsprogrammet har regeringen startat ett företagarsprojekt och i samband med det klarläggs förutsättningarna för en jämlik behandling av företag i olika branscher samt möjligheterna att främja generationsväxlingar i familjeföretag. I regeringsprogrammet nämns emellertid inte att generationsväxlingar skulle främjas med skattemässiga medel.

Avsikten med de lättnader som beviljas i beskattningen av arv och gåvor vid generationsväxlingar är att förhindra att kontinuiteten i verksamheten på ett jordbruk eller i ett annat företag äventyras då tillgångarna överförs i form av arv eller gåva till en arvtagare eller gåvomottagare som fortsätter verksamheten. Arvsskatten kunde leda till att en del av tillgångarna måste realiseras eller till att man måste avstå investeringar som vore nödvändiga för den fortsatta företagsverksamheten.

De skattelättnader som beviljas vid generationsväxlingar borde inte få bryta mot den allmänna neutraliteten i beskattningen. Skattelättnaderna måste balanseras mellan olika aspekter i fråga om rättvis beskattning och underlättande av företagarnas ställning. Gällande skattelättnader, som innehåller bestämmelser om både skatt som inte debiteras och betalningsanstånd samt lättnader i gåvoskatten vid affärer av gåvokaraktär, innebär en klar skatteförmån jämfört med andra arvtagare.

Kravet på en femtedel i fråga om gårdsbruksenheter och andra företag som ägs indirekt grundar sig på det faktum att när ägarandelen är liten har den som fortsätter verksamheten inte behov av skattelindring på samma sätt som vid större ägarandelar. Kravet på en femtedel innebär emellertid att skattelättnader i praktiken inte erhålls i fråga om familjeföretag i aktiebolagsform om arvlåtaren ensam har ägt företaget och efterlämnar make och tre barn. Om något av barnen fortsätter företagsverksamheten er-

hålls inte skattelättnad, om inte personen i fråga vid arvskiftet tilldelats över en femtedel av aktierna.

Bestämmelsen har även i rättspraxis tolkats mycket strikt och särskilt för varje överlåtelse. Om ägarandelen är för liten för att bestämmelsen skall kunna tillämpas, kan situationen inte senare ändras genom att ytterligare tillgångar skänks för att ägarandelen skall uppnås. Å andra sidan bör man komma ihåg att i fråga om skattelättnad är alla aktier likvärdiga, trots att rättigheterna eller rösträtten som aktierna medför kan vara olikartade.

I många företag är ägandet spritt så att den som fortsätter verksamheten inte längre kan inneha en femtedel av ägarandelen. Så är fallet i många företag som verkat länge, i vilka det även tidigare har skett en generationsväxling. På grund av detta föreslås att 57 § ändras så att den skattelättnad som avses i 55 och 56 § erhålls om det skattepliktiga arvet eller den skattepliktiga gåvan innehåller minst en tiondel av de aktier eller andelar som berättigar till innehav av en gårdsbruksenhet eller ett företag.

3. Propositionens ekonomiska verkningar

Det finns inga exakta uppgifter om de generationsväxlingar där bestämmelserna i 55 § lagen om skatt på arv och gåva har tillämpats. Enligt uppgifterna från det s.k. PEVE-datasystemet har 55 § lagen om skatt på arv och gåva tillämpats på uppskattningsvis över 1000 fall i hela landet under 1999. Enligt en grov uppskattning har beloppet av skattelättnaderna uppgått till under 90 milj. mk. Av flera statistiska uppgifter att döma övergår sällan andra företag än gårdsbruksenheter som arv eller gåva till en arvtagare som fortsätter verksamheten. Även gårdsbrukstillgångarna överförs tydligen allt oftare genom en affär av gåvokaraktär, speciellt efter det att gåvoskatten lindrades vid ingången av 1995.

Enligt uppgifter från vissa skattebyråer är antalet generationsväxlingsfall få. Under 1999 tillämpades i Helsingfors 55 § på 19 fall och på nio fall tillämpades 56 § om betalningsanstånd. Samtliga fall gällde företagstillgångar. I området som hör till Esbo

skattebyrå har det förekommit 23 fall, av vilka de flesta har gällt gårdsbruksenheter och endast ett fåtal gällt andra små företag. I Tammerfors förekommer årligen ca 30—40 fall som i huvudsak gäller gårdsbrukstillgångar.

Med beaktande av dessa uppgifter har den föreslagna ändringen ingen betydande inverkan på intäkterna från arvs- och gåvoskatten.

4. Beredningen av propositionen

Lagförslaget har beretts som tjänsteuppdrag vid finansministeriet.

5. Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2001.

6. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft vid ingången av 2001. Lagen tillämpas på de fall där skattskyldigheten uppkommer efter det att lagen trätt i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslagen

Lag

om ändring av 57 § lagen om skatt på arv och gåva

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen den 12 juni 1940 om skatt på arv och gåva (378/1940) 57 §, sådant detta lagrum lyder i lag 318/1994, som följer:

57 §

Ovan i 55 och 56 § avses med en del av en gårdsbruksenhet eller ett annat företag även minst en tiondel av de aktier eller andelar som berättigar till innehav av en gårdsbruksenhet eller ett företag.

Denna lag träder i kraft den _____ 2001. Lagen tillämpas på de fall där skattskyldigheten uppkommer efter det att lagen trätt i kraft.

Helsingfors den 4 september 2000

Republikens President

TARJA HALONEN

Finansminister *Sauli Niinistö*

*Bilaga
Parallelltexter*

Lag

om ändring av 57 § lagen om skatt på arv och gåva

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 12 juni 1940 om skatt på arv och gåva (378/1940) 57 §, sådant detta lagrum lyder i lag 318/1994, som följer:

Gällande lydelse

57 §

Ovan i 55 och 56 § avses med en del av en gårdsbruksenhet eller ett annat företag även minst en femtedel av de aktier eller andelar som berättigar till innehav av en gårdsbruksenhet eller ett företag.

Föreslagen lydelse

57 §

Ovan i 55 och 56 § avses med en del av en gårdsbruksenhet eller ett annat företag även minst en *tiondel* av de aktier eller andelar som berättigar till innehav av en gårdsbruksenhet eller ett företag.

*Denna lag träder i kraft den 2001.
Lagen tillämpas på de fall där skattskyldigheten uppkommer efter det att lagen trätt i kraft.*

